

HAYAT

AYDA BİR ÇIKAR FİKİR ve EDEBİYAT MECMUASI

YENİ TERTİP: 3. MART 1930

*Yapanlar, doğuranlar, yaradanlar
yalnız nikbinler, idealistlerdir.
Bedbinler doğuramaz, hayatı idame
edemez, Tarihi çoğuramaz.*

İÇİNDEKİLER

Yavuz ve Namık Kemal	Celâl Nuri	193
Hind Çıbanı değildi	A. H	202
İngiltere ve Hindistan	Feyzi	163
Bulgar edebiyatı nereye gitmektedir	Nikolay Donçev	213
Çanakkale	Frañk H. Simonds	216
Tercüme hakkında	H.	222
Harabat	Celâl Nuri	227
Eski bir softa tibi münasebetile	Muallim Hüseyin Kâzım	239
Bahrî teslihatın tahdidi konferansı	Rauf Ahmet	242
Genç kalınız	Kayseri meb'usu Dr. Halit Mazhar	259
Ebedî sulh projeleri	Harry Elmer Barnes	261
Rabindranath Tagore ve Türk hareketleri		274
Verem nihayet yenildi mi?	Dr. Rea	276
Kavga etmiyen iki komşu millet	S. T. Gazztout	280
Lisanımıza dair	Raif Necdet	284

ANKARA ve İSTANBUL

İdare eden: CELÂL NURİ

İSTANBUL, DEVLET MATBAASI

NUSHASI 20 K.

Hint Çibani deşildi

Hindistanın bugünkü vaziyeti hakkında aziz karilerimize bir makale arzı için bir hayli vesika topladık; hatta bunların içinde mühim bir zat tarafından namımıza gönderilen kocaman bir mektup ta var. Lâkin müspet veya menfi propaganda meslekimizden uzak olduğundan bu vesikaları değil ancak onlar hakkındaki mütealeimizi yazacağız.

Hindistan bir kıt'adır: Rusyalar hariç olmak üzere Avrupa kadar bir kışver, bir ülke, bir kıt'a... Fakat ahali geri mi geri! Belki felsefede, san'atin bazı kısımlarında, hatta edebiyatta bilhassa ah-lâkıyatta bir incelik, derinlik, parlaklık gösteren mutasavvıf Hint a'âğılık halk ile doludur. 375 milyon hintlinin 60 milyonu, kendilerince bile necistir: parya.

Zannederim ki fena tagaddi, az tagaddi, boğucu, ezici çokluk, sıcak ratıp bir fena iklim, fena dinler ve mezhepler bu hintlileri uyuşuk, zayıf, çürük bir halde bırakmıştır. Mecalsiz, tüvansız bir milletler kümesi. Bunun içindir ki «her» müstevli Hindistana kolaylıkla hâkim oluyor. Hindi bu felç haline ilka eden en mühim âmil dinleri, mezhepleridir. Mezhep yemek yemeğe bile mânidir. Aç, midesi de, dimağı da aç bir sürü beni — beşer.

Yakın zamana değin bir avuç Türk Hindistanın hâkimi, mutasarrıfı idi. Onlar gevşedi, bir avuç İngiliz Türklerin yerine geçti.

Hintli.... der demez aklınıza sakın türk, ingiliz, alman gibi millî bir kemiyet gelmesin. 375 milyon insan bir değil, bin etnografik hocreye tâbidir. Dilce de öyle, dince de öyle. Yalnız 70 milyon kadar müslüman ve pek cüz'î hristiyan bittabi ayrıdır.

Bu 375 milyon hindî daima uyurlar. Vak'alar, hadiseler, harpler, kıtlıklar bu uykuyu ihlâl edemezdi. Yalnız ezeldenberi devam eden bu uykuyu bir âmil bozdu: ingilizlerin mevcudiyeti.

Babur Şah hanedanı Hindistana yeni bir medeniyet sokmamıştı. Hanedan türk oğlu türk olmakla beraber acem dil ve edebiyatını,

bir mertebe müslümanlığı, biraz güzel san'atleri bu kışvere ithal etti; lâkin, bildiğimiz asıl ilim, asıl fen, gerçek ilim ve fen, göz açıcı medeniyet Hinde girmemişti. Yani Baburların medeniyeti Hindistanın zaten malûmu olan medeniyetler gibi bir şeydi.... Fakat Britanya maarifi, mekaniki pek az olmakla beraber bir hintli ekalliyyetinin gözlerini açtı. İngiltere, bilmiyerek, istemiyerek dolayısı ile Hindistanı ikaz etmiş demektir. Pan — indian, yani bütün Hint murahhaslarından mürekkep kongreler oluyor. Herbiri ayrı bir lisanda konuşan bu aza nece biribirine meramlarını anlatıyorlar? Nece İngiltereye küfrediyorlar? İngilizce Hindistanın bir ucundan diğer ucuna olan mesafe İstanbuldan Cebelüttarika kadar olan mesafeye müsavidir. Kongre akti için hintliler bu engin kıt'ada neden istifade ediyorlar? İngilizlerin vücuda getirdikleri demiryolu şebekesinden.

Görüyorsunuz ki Büyük — Britanyanın tahakküm aletleri kendi aleyhine bir kıyam aleti olmak üzere de kullanılıyor. İngiltere buna mâni olamazdı. Müstevli istilâ ederken Hindin gözünü açtı. ...İngiltere ihtiyarlıyor.

İngiltere kerhen, lâkin muhakkak bir surette milletlerin hakkını tanımak zamanı geldiğinin farkına varıyor. Hindistanı ebediyen hapsetmek fikrinde değil. Lâkin bu kıt'aya ne şekil verilecek? İşte mes'ele budur. Bu fikrin tekâmülünü takip edelim.

Kazıyye: — Hindin istiklâle henüz nail olmamasının ilk sebebi kıt'anın din, dil, milliyet itibarı ile yeknesak olmamasıdır.

Mütearife: — Hint nekadardaki geri olursa olsun yeknesak olsaydı Büyük — Britanya bu lokmayı bu derece kolaylıkla hazmedemezdi.

Şimdi son havadise geliyoruz:

Geçen şubatın 14 ünde Sabarmati şehrinde Hindu Kongresinin icraî komitesi toplandı. Peygamber rütbesini haiz olan meşhur Gandhi orada gençlere isyan ve kıyam hünerini öğretiyor. Peygamber Gandhi'nin dinine göre kıyam ve isyan müsellâh olmamalıdır. Hiçbir müstevli askere karşı silâh kullanılamaz. Peygamberin fikrince kıyam İngiliz Devletine itaat etmemekle olur.

Bahsettiğimiz komite ihtilâli idare etmek ve ihtilâl teşkilâtını vücuda getirmek için bir harp meclisi inthiap etmiştir...

Gandhi, 1914 te, cenubî Afrikada avukatlık ederken bazı nazariyelerini tatbikat sahasına koymak istemişti. O derece ileri gitti ki Natal'da Jeneral Smuts ile bir mukavele bile teati etti; yani je-

nerali mukaveleyi imzaya mecbur bıraktı. Lâkin şimdiki Hint vaziyeti 1914 te olandan başkadır: Kıyamdan gaye Hindistanın tam ve kâmil istiklâlidir. İngilizler bile bunu ayanen görüyorlar ve haleyale kapılmıyorlar.

7 teşrinisani 1929 da Londrada Avam Kamarasında bir müzakere oldu. Ruzname şu idi: Amele fırkasının Hint politikası. Fırka galip ve muzaffer çıktı.

Hint Kıral Vekili Lord İrwing'in raporuna mahut Lloyd George şiddetle muhalefet ettise de, esbak başvekil ve konservatörlerin reisi Mr. Baldwin, ve, Hindistan teşkilâtı esasiyesi hakkında noktai nazarını bildirmek için parlâmento tarafından oraya gönderilen komisyonun reisi Mr. John Simon lâihayı tasvip ettiler. Matbuat ve meclislerdeki kavga sustu ve rivayete göre «Hint çıbanı değişti».

Konservatör fırkasının nüfuzlu azasından olan Lord İrwing, Hint kıral vekili olmak haysiyetile Hindistandaki uygunsuzluklara nihayet vermek için, devletin, bu kişvere Dominion teşkilâtını bahşedeceğini alenen ilân etmesini tavsiyede bulunmuştu. Gerek Lord İrwing'in, gerek hükûmetin fikri bu ilân ile pek mühim ihtilâfların önüne geçmekti. Bir ingilizler ve hintliler konferansı, kısa bir müddette mes'elelerin nasıl halledileceğini dostane müzakere edecektiler.

Bedbaht Lord İrwing! 23 birinci kânun 1930 da Gandhi ve bir arkadaşı ile görüştükten sonra Dominion fikrinin muhalifi olan ifratseverlerin sui kastına maruz kaldı.

Aynı günde Lâhur'da Hint Kongresi toplandı. Bu içtimaa 20.000 kişi gelmişti. Gandhi her vazifeden istinkâf ettiğinden içtimaa Pondit Jawajarlal Nehru riyaset etti. Bu zat, ki milliyetçi fırkanın reislerinden birinin oğludur, propagandayı idare ediyor. Tedrisatı komünizmi andırıyormuş.

Kongre ne neticeye vardı? Nehru'nun babası Dominion taraftarı imiş. Lâkin kongre bu fikri kat'ıyyen reddile tam ve pürüzsüz istiklâlde ısrar etti. Derhal hintlilerin devlet ve hükûmet meclislerini boykot etmeleri emredildi; ve, fazla olarak ingiliz tahakkümünü yıkmak için vergi vermemenin en iyi alet olacağı halka gösterildi.

Gürültü, patırdı.... siyasî cinayetler alenen sena edildi ve bütün Hindistan için bir gün, istiklâl günü olmak üzere tayin kılındı (26 ikinci kânun).

Dakka kasabasında halk nümayişlerden istifade ile bir camiye yağma ettiler: müslümanlardan da, hindulardan da ölenler oldu.

Bununla beraber müslümanlar Hindistanın istiklâline muhalif görülmüyorlar: Hernedense kendisine hâlâ «Hilâfet Komitesi» unvanını veren mahut heyet istiklâl prensipini kabul ediyorsa da ifratperverlerin politikasına yaklaşıyor.

Evet! Müslümanlar Lâhur Kongresine gitmeğe taraftardılar, şu şart ile ki bir hindu ekseriyetinin, yahut brahmanların hüküm ve nüfuzu Büyük — Britanya hüküm ve nüfuzunun yerine geçmesin. Bunun içindir ki müslümanlar Lâhur Kongresi mukarreratını reddediyorlar ve Hindistandaki yerli prensler, raca, maharacalarla birleşiyorlar. Bu prensler kongre tarafından epeyce hırpalanmışlardır. Bu hâkimler kiral — imparator ile aktedilen ve kendi vaziyetlerini tesbit eden muahedelerin ilgasını bittabi kabul edemezler.

Zannederiz ki müslümanlar ile hindular arasındaki bu gerginlik, yerli prenslerin vaziyeti Hindistana hâkim olan İngilterenin vaziyetini kuvvetlendirmektedir.

Bundan başka Hindistanda birtakım itidal sahipleri de vardır ki Hindistanın istiklâlini ilân edecek ve Britanya mürakabesinden geçecek derecede rûşt peyda etmediği fikrindedirler ve Lâhur mukarreratına muhalefet ediyorlar.

İfratseverler partisinin içinde bile kimin ihtilâl hareketleri idare etmesi lâzımgeldiğine dair nüfuz kavgaları oluyor.

Topladığımız vesikalarda şöyle deniyor:

Hindistan siyasî vahdetten mahrumdur; ve eğer İngiltere yarın bu yarımada kovulsa 60 milyon aşağı tabakalar mensupları yaygarayı koparmağa başlayacaklardır. Çünkü necaset addedilen bu insanlar brahmenlerin hükmü altına girmeye istemezler.

Filhakika 60 milyon aşağılık addedilen adamlar 75 milyon müslüman (cem'an 135,000,000 insan) 375 milyonluk bir kütlenin içinde mühim, pek mühim bir yekûn teşkil eder. Şunu da hatırdan çıkarmayınız ki baki kalan 240 milyon hindu da bin mezhebe salıktır.

Bir gazete diyor ki «Hint çıbanıdeşildi» demek doğru olmaz. 14 şubat celsesi bunun aksini ispat etti.

Bir sual varit oluyor: Acaba itidal sever Hintliler Londra ile itilâf edip bir dominion kanunu esasîsi tanzim edebilecekler mi? Diyorlar ki bu mümkün olmakla beraber birçok müşkülât davet eder.

Britanyanın sair dominionlarında (yani dahilen ve haricen İngiltereden müstakil, yalnız kıralı tanır ülkelerde, ki bunlar birer devlettir) ahalinin ekseriyeti Britanyalıdır. Ana vatanla aralarında manevî ve ahlâkî bir tesanüt vardır. Halbuki Hindistanla İngiltere arasında böyle bir tesanüt bulunmak şöyle dursun nefsanîyet pek ziyadedir. Hindistan bir dominion olarak istiklâl kespederse imparatorluğa karşı derhal bir husumete intizar edilebilir.

Bir gazetede okuduğumuza göre Londra kabinesinin, hatta bütün İngilterenin huzuruna arzedilen mes'ele nutukla, sözle halledilebilecek bir mahiyette değildir. 7 ikinci kânun 1929 da parlâmento mes'elesinin daha basit olduğuna kanaat getirmişti. Zannediliyordu ki sükûnet iade edilecek. Öyle olmadı. Parlâmento alicenaplık göstererek fenalığa karşı geleceğini ümit etti ise de bilâkis bu fenalığın sahası genişledi. Hadiseler bunu teyit ediyor. Resmî beyanat ta hakikati itiraf etmektedir. Hintlilerin de davet edilecekleri konferansların içtimama intizar edilebilir. İhtimaldir ki mütehayyiz hindular arasında birkaç mutedil kimse kabine ile bir uzlaşma yolu bulurlar ve Hindistan siyasî ve iktisadî bir inkişafa mazhar olur.

Fakat kim bilir? Belki Hint ihtilâlcilerinin bir hareketi memlekete dominionlar teşkilâtını vermeğe mâni olabilir.

Bu gibi işlerde mantikî cereyanı nazara alarak şöyle veya böyle olacaktır demek hatadır. Akla, hayale gelmiyen bir âmil çıkar ve mes'eleye başka bir şekil verir.

Her halde Hindistan istiklâlinin gecikmesinde memleketin koyu cehaletinden ziyade yeknasak olmaması müessirdir. Hindular, brahmenlere tâbi olmak istemiyen aşağı tabakalar, müslümanlar, müfritler arasındaki ihtilâf, Hint prenslerinin vaziyeti işi geciktiriyor. Bakalım ayinei devran neler gösterecek. Her halde asır sonuna gelmeden Hindistanın, bütün Asyanın, bütün Afrikanın şekil ve şemailinin değişeceğini söylemek büyük bir kehanet olmaz.

A. H.